

Av Patrik Hagman

1 november 2020

En röd tråd av närvaro

Patrik Hagman är medlem av Ekumeniska Kommuniteten och utkom 2017 med boken *Sorgens gåva är en vidgad blick* där han utgår från erfarenheten av att ha tagit avsked av både sitt barn Joel och sin hustru Kika.

Den här månads brev är författat av Patrik och är en reflektion i allhelgonatid där närvaron och minnet löper som en röd tråd.

Jag hade nyligen orsak att återvända till min bok *Sorgens gåva är en vidgad blick* (2017). Man upptäcker ofta nya saker när man läser sina egna texter, och det verkar gälla även när man skrivit om sig själv och sitt liv. Jag slogs av det sätt på vilket upplevelsen av närvaro går som en röd tråd genom boken.

Ensamheten i ett hus där man tidigare levt tillsammans men nu lever ensam är av en helt egen karaktär. Det finns en närvaro där, det är inte som att vara ensam på ett hotellrum. Varje detalj i huset har en historia som flätar samman mitt liv med Kikas, i lägre grad (han var så liten) också Joels. Tapeten på väggen har hon satt upp. Kamerastativet som står lutat mot väggen köpte jag till henne som födelsedagspresent. Små lappar med hennes handstil. Raden med ordböcker längst ner i hyllan som nu kommer att få stå kvar på sina platser – jag använder dem sällan, medan Kika alltid då och då tog fram en (och därefter alltid lämnade kvar den på skrivbordet tills jag satte tillbaka den i hyllan). Mattan på golvet har vi tillsammans tvättat många gånger, det skulle snart vara dags igen.

Det är en vemodig närvaro, men också vacker. Den säger: här fanns lycka. Smärta, svårighet, men också lycka. Jag har en viss möjlighet att styra denna närvaro, jag kan välja att ta in den eller att stänga ute den,

efter behov. Emellanåt drabbar den mig, oväntat, med full kraft. Då är tårarna räddningen.

Närvaro är en av våra portar in i en verklighet som inte begränsas av det materiella. Den dödes närvaro i ett hem är ett exempel på det: någon både är och inte är på en viss plats. När vi minns något frammanas en närvaro, som ibland kan vara starkare än känslan när någon fysiskt står bredvid en.

Mycket av detta blir särskilt tydligt just i närheten av döden. I boken skriver jag om min sons och min frus dödsögonblick, som på många sätt var väldigt olika. Joel dog efter en lång tids sjukdom, tynade långsamt bort. Ändå var ögonblicket när han slutade andas otroligt distinkt.

När en människa dör finns det inget bättre sätt att beskriva det som sker än att själen skiljs från kroppen. En kropp lever. Så slutar livet upp, och något som just fanns där är borta. I kroppen har inget ännu hänt, den ser precis ut som ögonblicket innan. Snart kommer den att kallna, och färgen kommer att börja förändras, och cellerna kommer att börja brytas ner. Men än är den exakt identisk med hur den var ett ögonblick tidigare, medan hjärtat ännu slog, och lungorna ännu fylldes och tömdes på luft. Ändå känner man mycket tydligt att något är borta. Jag och Kika kände båda – och det är en mycket vanlig upplevelse – att detta något, som vi alltså brukar kalla själ, det som finns i en kropp som lever och som saknas i en kropp som är död, dröjde sig kvar några ögonblick i rummet efter det sista andetaget. Joel hade ju inte varit medveten på ett bra tag, på sin höjd gnällt lite, och varit orolig om han hade ont. Men nu kändes det som han på något sätt vaknat upp, eller snarare som att han inte mera doldes bakom den av mediciner och sjukdom skapade sömnhinnan, utan var helt klar, helt närvarande. Ett ögonblick fylldes rummet av hans närvaro. Sen var den inte där mera. Själens som varit livet i Joels kropp var inte mera hos oss.

Det märkliga var alltså att Joels närvaro för ett ögonblick blev starkare i rummet när han dog. Bara en liten stund, sedan var den borta. Efter att min bok kom ut har jag pratat med många människor med liknande erfarenheter. En kvinna kände tydligt av sin mans närvaro efter hans död, i form av en liten fågel av lite ovanlig art som kom och satte sig på hennes balkongräcke vid kaffedags i flera dagar, för att sedan inte mera synas till.

Min frus död – hon dog av en stroke – var som sagt väldigt annorlunda. Ambulanspersonalen lyckades återuppliva hennes kropp, och läkarna höll den vid liv i ungefär en vecka, men det där något som jag kände lämna Joels kropp när han dog, det fanns inte mera där. Det fanns visserligen en slags närvaro i form av

den kropp som fortfarande andades med hjälp av en maskin, den var varm och såg ut som vanligt. Men hennes jag, hennes själ var inte där.

Denna upplevelse av hur döden bryter en närvaro som går bortom det synliga måste tidigare varit närmast allmän. Idag förbehållen ett fåtal. Vårt språk för att beskriva den håller på att gå förlorat. Vad gör den kulturella klimatförändringen med oss?

Det slår mig att det är precis samma känsla av närvaro man ibland kan få uppleva i bönen. Ibland bara som en vag känsla av att någon Annan finns där, någon gång som att denne Andre verkligen svarar på de frågor man ställer. Vem vet hur många dödsbäddar Abraham hade suttit vid när han 75 år gammal upplever Guds närvaro och därmed inleder den berättelse om Guds upprättande av sin skapelse som vi ännu är en del av. Hade dessa möten med döden gjort honom känslig för just denna skiftning i närvaro? Var det därför han vågade lita på uppmaningen att ge sig iväg som kom ur den närvaron?

Om så är fallet kommer vi rätt nära ett svar på frågan om varför döden måste vara en del av livet. Inte på individnivå, förstås, Joels död förklaras inte av någon insikt jag eller någon annan fått av den. Men kanske mänskligheten som helhet genom vår erfarenhet av att leva nära döden förbereds för att upptäcka när Gud kommer nära.

Är det kanske till och med denna upplevelse, av att Gud och våra avlidna liksom rör sig i samma trakter, som ligger till grund för att vi vågar hoppas på att våra döda finns hos Gud. Och att de, eftersom vi kan erfara Guds närvaro, och närhet, inte heller befinner sig så långt borta?

Guds närvaro, precis som känslan av att den som gått bort kommer nära, är inget vi kan eller bör försöka kontrollera, än mindre tvinga fram. Mycket riskerar gå fel när vi försöker frammana närvaron, suggerera fram något. Det är en av börens paradoxer, att det kan kräva så mycket ansträngning att lära sig göra så lite som möjligt. När Gud gör sig påmind i vår bön är det alltid bara en gåva. Vad vi kan göra är att lära oss öppna upp oss själva och bli uppmärksamma på när det mötet sker. Det är förmågor – om man kan kalla det så – som tar ett helt liv att tillägna sig.

Gud verkar ha en hög grad av overseende med våra brister på detta område och kan ibland välja att rätt bestämt fånga vår uppmärksamhet. Samtidigt är det tydligt att Gud menar att vi verkligen bör bruka våra jordeliv till att lära oss den öppenheten och den uppmärksamheten. Annars skulle dessa förmågor inte så uppenbart hänga samma med väl levda liv. Förmågan att vara öppen för det som ges oss och uppmärksam på vår omgivning är *life skills* på ett fundamentalt plan.

Öppna och uppmärksamma lever vi livet bättre: livet fylls då med mera sanning, skönhet och godhet.

Vad detta innebär är att även känslan av frånvaro är en gåva. Det är när Jesus på korset upplever Guds frånvaro som världen försonas. Precis som skiftningen mellan liv och död gör oss uppmärksamma på våra närståendes närvaro, blir Jesus erfarenhet av Gud som frånvarande det som för världen tillbaka till Gud.

På så sätt helgas även frånvaron i våra liv, något som kanske kan ge oss en smula tröst i den besvärliga tid vi just nu lever i, där vi i så hög grad måste klara oss utan den vardagliga kontakten med varandra. Insikten är på gränsen till banal, men är det något pandemin lärt oss, är det hur viktig andra människors fysiska närvaro är för oss. Utan den blir vi rent konkret svagare, mindre fokuserade, mindre måna om att leva öppna och uppmärksamma.

Kanske det därför är extra viktigt att vi övar oss att *minnas*. När vi minns blir de frånvarande på ett särskilt sätt närvarande för oss. Så påminns vi om att gränsen mellan närvaro och frånvaro inte är så tydlig och absolut som den ofta känns, och fördjupas därmed i vår tro att världen är en större plats än vi någonsin kan förstå.

Digitalt översättningsseminarium

Vi som leder arbetet med Johannesakademins översättning av *Ökenfädernas tänkepråk* vill inbjuda fler att vara med, nu när det har blivit möjligt att delta hemifrån. Under pandemin genomför vi nämligen seminarierna över internet med hjälp av webbverktyget Zoom. Det fungerar väldigt bra. Var och en sitter hemma och ser översättningen växa fram på sin egen skärm medan samtalet pågår.

Deltagarnas kunskaper i grekiska varierar mycket. Om du inte kan grekiska kan du ändå bidra med viktiga synpunkter på innehållet och den svenska språkdräkten. Vill du bara vara med för att nyfiket lyssna och se översättningen ta form går det också bra.

Nästa översättningsseminarium blir lördag den 21 november kl 10.30-16.30. Det är möjligt att vara med delar av dagen för den som inte kan vara med hela. Maila per.ronnegard@gmail.com för att få information, översättningsmaterial och länk till zoom-mötet.

*Information gällande Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säbys retreat
hösten 2020*

30 oktober 2020

Torsdagen den 29 oktober gick myndigheterna ut med förnyade restriktioner för några regioner i Sverige, däribland Östergötland. I samråd med slottets ägare, Pingstkyrkan i Linköping, har vi kommit till följande beslut utifrån de rekommendationer som i skrivande stund råder:

Tysta retreat genomförs så långt möjligt.

I retreaterna har vi bättre möjligheter än under andra samlingar och möten att hålla distans mellan deltagarna under hela vistelsen på slottet. Tystnaden i sig utgör en mindre risk för smittspridning. De stora lokalerna i slottet gör att även enskilda samtal kan bedrivas med god distans. Deltagarna får särskild information vid ankomsten hur man kan vistas i slottet på ett så säkert vis som möjligt.

Mässor och tideböns gudstjänster firas i Slottskapellet under retreaterna.

Det är enbart retreatdeltagare, husfolket och slottets medarbetare som närvarar vid gudstjänsterna.

Den som är anmäld till en retreat och inte är symptomfri eller av andra skäl avstår deltagande får hela anmälningsavgiften återbetald. Avbokningar meddelas till anmalan@ekibs.se

Frågor gällande EKIBS anpassningar till följd av pandemin riktas till kommunitetens föreståndare Jonas Eveborn:
preses@ekibs.se

Telefon: 0730208753

Retreater våren 2021

På hemsidan finns nu möjlighet att anmäla sig till vinterns och vårens retreat. Vi återkommer till frågan om hur påskfirandet kommer att genomföras.

Januari

15-17

Retreat vid årets början
Stig Petrone

MÅNADSBREV FRÅN EKUMENISKA KOMMUNITETEN I BJÄRKA-SÄBY

- 21-24 *Allt som är värt att minnas*
Liselotte J Andersson
- Februari
17-21 *Retreat vid fastans början*
Jonas Eveborn & Emma Audas
- Mars
5-7 *Leva i väntan*
Biskop Esbjörn Hagberg
- 25-28 *Jag sätter mitt hopp till dig*
Åsa Molin
- April
22-25 *Retreat i Eklandskapet*
Vägledning utomhus
Stefan Edman